

Sygn. akt III U 534/23

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 listopada 2023r.

Sąd Okręgowy w Suwałkach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	sędzia Danuta Poniatońska
Protokolant:	Marta Majewska-Wronowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 16 listopada 2023r. w Suwałkach

sprawy **S. M.**

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do odsetek

w związku z odwołaniem S. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

z dnia 31 sierpnia 2023 r. znak (...)

zmienia zaskarżoną decyzję i przyznaje S. M. prawo do wypłaty odsetek z tytułu opóźnienia w wypłacie emerytury przyznanej decyzją organu rentowego z 6 kwietnia 2023r. za okres od 15 lipca 2022r. do dnia wypłaty;

oddala odwołanie w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z 31.08.2023 r., powołując się na przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 1251) oraz rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 lutego 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad wypłacania odsetek za opóźnienie w ustaleniu lub wypłacie świadczeń z ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 12, poz. 104 ze zm.), odmówił S. M. prawa do wypłaty odsetek z tytułu opóźnienia w wypłacie świadczenia z ubezpieczenia społecznego. W uzasadnieniu decyzji wskazał, że ustawowy termin wypłaty świadczenia z wyrównaniem został zachowany.

W odwołaniu od tej decyzji S. M. wniósł o jej zmianę i przyznanie prawa do wypłaty odsetek ustawowych za opóźnienie w wypłacie świadczenia.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Sąd ustalił, co następuje :

Wyrokiem z 19 maja 2022 r. w sprawie sygn. akt III U 329/21 Sąd Okręgowy w Suwałkach zmienił decyzję ZUS z 16 marca 2021 r. i ustalił S. M. kapitał początkowy na dzień 1 stycznia 1999 r. w wysokości (...) zł przy przyjęciu okresów składkowych i nieskładkowych w wymiarze 12 lat 5 miesięcy i 22 dni oraz wskaźniku wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego – 89,71%.

Obie strony postępowania złożyły wnioski o doręczenie im wyroku z pisemnym uzasadnieniem. Odpis wyroku z uzasadnieniem wpłynął do organu rentowego 15.06.2022 r., co wynika z prezentaty na odpisie wyroku w aktach rentowych (...) (bez numeracji).

Wyrok ten został następnie zaskarżony apelacją do Sądu Apelacyjnego w Białymstoku. Wprawdzie w apelacji wskazano, że wyrok został zaskarżony w całości i wartość przedmiotu zaskarżenia wynosi (...) zł, ale z treści apelacji wynika, że sporna w sprawie pozostaje jedynie wysokość otrzymanej przez S. M. w trakcie zatrudnienia rekompensaty, która została ustalona w opinii przez biegłą z zakresu rachunkowości i w.p.z. nie przekracza (...)zł.

Po rozpoznaniu apelacji w sprawie sygn. akt III Ua 502/22, Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z 7.02.2023 r. oddalił apelację. Następnie obie strony zażądały doręczenia odpisu wyroku z pisemnym uzasadnieniem, który wpłynął do organu rentowego 16.02.2023 r. W dniu 14.03.2023 r. skierowano prawomocny z dniem 7.02.2023 r. wyrok do wykonania, zwracając się jednocześnie do Sądu Apelacyjnego o wypożyczenie akt rentowych w celu wykonania wyroku.

W wykonaniu prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach w sprawie III U 329/21, organ rentowy wydał 6.04.2023 r. decyzję o przyznaniu S. M. emerytury na podstawie art. 24 ustawy emerytalnej, poczynając od 13.03.2021 r., tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego. Decyzję o przyznaniu emerytury i naliczeniu wyrównania za okres od przyznania przekazano do wysłania 7.04.2023 r. Termin płatności świadczenia ustalony został na 15. dnia każdego kolejnego miesiąca.

Następnie S. M. 29.08.2023 r. wezwał organ rentowy do naliczenia i wypłaty odsetek za opóźnienie za okres od 13.03.2021 r. do 13.04.2023 r., to jest okres od przyznania świadczenia do daty wpływu należności na wskazane konto. Skarżoną decyzją z 31.08.2023 r. ZUS odmówił wnioskodawcy prawa do wypłaty odsetek, wskazując, że ustawowy termin wypłaty wyrównania został zachowany.

Oceniając zasadność żądania wypłaty odsetek w niniejszej sprawie, należało odwołać się do przebiegu postępowania w sprawie tut. Sądu III U 329/21, w trakcie którego przeprowadzono dowód z opinii biegłej z zakresu rachunkowości. Z opinią biegłej nie zgodził się organ rentowy, zgłaszając do niej zastrzeżenia. W związku z tym, Sąd dopuścił dowód z opinii uzupełniającej dotychczasowej biegłej, która ustosunkowała się do zgłaszanych zarzutów. Pełnomocnik organu rentowego uznała opinię uzupełniającą za niewystarczającą i wniosła o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego z zakresu rachunkowości. Sąd Okręgowy postanowieniem z 19.05.2023 r. oddalił ten wniosek, uznając sprawę za dostatecznie wyjaśnioną.

Opinia biegłej z zakresu rachunkowości stanowiła podstawę zmiany zaskarżonej decyzji. Wyrokiem z 19 maja 2022 r. w sprawie sygn. akt III U 329/21 Sąd Okręgowy w Suwałkach zmienił decyzję ZUS z 16 marca 2021 r. i ustalił S. M. kapitał początkowy. Wyrok ten został zaskarżony przez organ rentowy apelacją do Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, który wyrokiem z 7 lutego 2023 r. apelację oddalił. Nastąpiło to bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, o które ponownie wnioskował pełnomocnik organu rentowego.

Sąd zważył, co następuje :

Jak stanowi art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t. jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 1230 ze zm.) jeżeli Zakład - w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych lub świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów albo umów międzynarodowych - nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia, jest obowiązany do wypłaty odsetek od tego świadczenia w wysokości odsetek ustawowych określonych przepisami prawa cywilnego.

Nie dotyczy to przypadku, gdy opóźnienie w przyznaniu lub wypłaceniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności.

Wypłata odsetek uregulowana została w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 lutego 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad wypłacania odsetek za opóźnienie w ustaleniu lub wypłacie świadczeń z ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 12, poz. 104 ze zm.). Dla oceny, czy zostały zachowane terminy przyznania i wypłaty świadczenia z tytułu częściowej niezdolności do pracy, należało odwołać się do art. 118 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 1251 ze zm.), zwanej dalej ustawą emerytalną. Zgodnie z tym przepisem organ rentowy wydaje decyzję w sprawie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji. Z mocy ust. 2 tego przepisu, jeżeli w wyniku decyzji zostało ustalone prawo do świadczenia oraz jego wysokość, organ rentowy dokonuje również wypłaty świadczenia w terminie określonym w ust. 1. Stosownie do treści art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej, w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego, za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego.

Przepis art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej rozumiany w ten sposób, że za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uznaje się dzień wpływu prawomocnego orzeczenia tylko w sytuacji, gdy za nieustalenie tych okoliczności nie ponosi odpowiedzialności organ rentowy, jest zgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji i nie jest zgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 11 września 2007 r., sygn. akt P 11/07-Dz.U. Nr 175, poz. 1235, OTK-A 2007)8)97). W uzasadnieniu tego wyroku Trybunał Konstytucyjny wskazał, że przez pojęcie „wyjaśnienie ostatniej niezbędnej okoliczności” z art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej trzeba rozumieć wyjaśnienie ostatniej okoliczności koniecznej do ustalenia samego istnienia prawa wnioskodawcy do świadczenia. Stąd też 30. dniowy termin na wydanie decyzji w sprawie świadczenia i jego wypłaty w razie, gdy prawo do świadczenia zostało ustalone przez sąd, powinien być liczony od dnia doręczenia wyroku sądu tylko wtedy, gdy ustalenie prawa do świadczenia dopiero w postępowaniu sądowym nie było następstwem okoliczności, za które ponosi odpowiedzialność organ rentowy. W przeciwnym wypadku, gdy opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczenia było spowodowane okolicznościami, za który odpowiada organ rentowy (np. błędna interpretacja przepisów, zaniechanie podjęcia określonych działań z urzędu, błędne orzeczenie lekarza orzecznika ZUS lub komisji lekarskiej ZUS w sprawie niezdolności do pracy), termin ten będzie liczony od dnia, w którym organ rentowy, gdyby działał prawidłowo, powinien był ustalić prawo do świadczenia.

Zgodnie z powołanym wyżej art. 85 ustawy systemowej, zasadą jest wypłata przez organ rentowy ustawowych odsetek określonych w przepisach prawa cywilnego, jeśli organ rentowy nie dokona wypłaty świadczenia w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych, a wydanie przez organ rentowy niezgodnej z prawem decyzji odmawiającej wypłaty świadczenia w sytuacji, gdy było możliwe wydanie decyzji zgodnej z prawem, w szczególności, gdy ubezpieczony wykazał wszystkie przesłanki świadczenia, oznacza, że opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność, choćby nie można mu było zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa. Jeżeli zatem organ rentowy dokonał nieprawidłowej wykładni lub błędnego zastosowania prawa, to ubezpieczonemu należą się odsetki liczne od upływu terminu, w którym organ rentowy powinien był wydać prawidłową decyzję uwzględniającą wniosek, jeżeli niezbędne okoliczności faktyczne, uzasadniające nabycie prawa, zostały ustalone w postępowaniu przed tym organem, a odmowa przyznania świadczenia jest wynikiem błędu w wykładni lub/i zastosowaniu prawa materialnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 7.10.2004 r., II UK 485/03).

W postępowaniu toczącym się pod sygn. akt III U 329/21, prawo do świadczenia zostało ustalone po długotrwałym postępowaniu dowodowym przed Sądem Okręgowym. W sprawie Sąd Okręgowy poszukiwał akt osobowych wnioskodawcy, gdyż przedłożona przez niego przy wniosku o emeryturę dokumentacja nie była wystarczająca. Następnie Sąd dopuścił dowód z opinii biegłej z zakresu rachunkowości (co opisano powyżej). Nie budzi wątpliwości,

że w toku postępowania toczącego się na skutek odwołania ubezpieczonego od decyzji ZUS, niezbędne było przeprowadzenie tego postępowania.

Postępowanie przed Sądem pierwszej instancji zakończyło się korzystnie dla odwołującego się. W ocenie Sądu, organ rentowy nie ponosi winy za ten etap postępowania. Ograniczenia dowodowe zawarte w § 22 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz.U. Nr 237, poz. 1412) dotyczące postępowania przed tymi organami (vide: wyrok Sądu Najwyższego z 02 lutego 1996 r., II URN 3/95, OSNP 1996/16/239) powodują, że decyzja organu rentowego była, na etapie postępowania administracyjnego, prawidłowa. Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 9 stycznia 1998 r., II UKN 440/97 (OSNP 1998/22/667) zaliczenie nieudokumentowanych okresów składkowych do uprawnień oraz wzrostu świadczeń emerytalno-rentowych wymaga dowodów niebudzących wątpliwości, spójnych i precyzyjnych. Takich S. M. nie przedstawił, składając wniosek o emeryturę. Dopiero postępowanie dowodowe prowadzone przed Sądem w sprawie III U 329/21 pozwoliło na uwzględnienie do obliczenia wartości kapitału początkowego wnioskowanych okresów i wynikającego z dokumentów kadrowych i płacowych wynagrodzenia .

Natomiast postępowanie przed Sądem drugiej instancji, toczące się na skutek wywiedzionej przez organ rentowy apelacji, sporne było w zasadzie tylko w części dotyczącej uwzględnienia do obliczenia kapitału początkowego wypłacanej wnioskodawcy rekompensaty i to tylko za niektóre miesiące. W tym zakresie organ rentowy kwestionował sporządzoną przez biegłą opinię i zarzuty te zawarł też w wywiedzionej apelacji. W ocenie Sądu, wprawdzie organ rentowy miał prawo zakwestionować orzeczenie Sądu pierwszej instancji, jednak powinien co do niespornej części wydać decyzję, ustalając emeryturę należną S. M. zaliczkowo. Decyzję ustalającą emeryturę zaliczkowo powinien wydać najpóźniej w terminie miesiąca od zapoznania się z uzasadnieniem zaskarżonego wyroku i podjęciem decyzji o zakresie zaskarżenia. Przy takiej ocenie, Sąd ma na uwadze to, że emerytura jest świadczeniem na zaspokajanie bieżących potrzeb uprawnionego i decyzja w zakresie jej przyznania powinna być wydana bez zbędnej zwłoki.

Zgodnie z art. 118 ust. 1, 1a, 3-4 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 1251) organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji, z uwzględnieniem ust. 2 i 3 oraz art. 120.

W razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego, za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego.

Ponadto należy wskazać w tym miejscu na stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w uchwale z 24 marca 2011 r., sygn. akt I UZP 2/11, że brak orzeczenia organu odwoławczego o odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, o którym mowa w art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, nie pozbawia ubezpieczonego prawa do odsetek za opóźnienie w wypłacie świadczenia.

Należy też zauważyć, że zgodnie z art. 118 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, przy dokonywaniu wypłaty wynikającej z decyzji ponownie ustalającej prawo do świadczenia lub jego wysokość, ustęp 1-3 stosuje się odpowiednio, z zastrzeżeniem ust. 5. Przepis ust. 5 stanowi natomiast, że wypłata świadczenia wynikająca z decyzji, o której mowa w ust. 4, następuje w najbliższym terminie płatności świadczenia, albo w następnym terminie płatności, jeżeli okres między datą wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji a najbliższym terminem płatności jest krótszy niż 30 dni. Termin płatności świadczenia S. M. ustalono na 15. dnia każdego kolejnego miesiąca.

Reasumując, za wydanie decyzji z dnia 16.03.2021 r., która następnie została zmieniona przez Sąd Okręgowy w Suwałkach w sprawie sygn. akt III U 329/21, organ rentowy ponosi odpowiedzialność za okres od 15 lipca 2022 r. tj. po upływie miesiąca od daty otrzymania odpisu wyroku z uzasadnieniem do dnia wypłaty należnego świadczenia. O winie organu rentowego, rodzącej odpowiedzialność za nieustalenie prawa do świadczenia (a w zasadzie nieustalenie

ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji o przyznaniu świadczenia), przesądza to, że już w oparciu o dostępne organowi rentowemu dowody (w szczególności wynikające z opinii biegłej, a następnie potwierdzone w pisemnym uzasadnieniu wyroku) można było jednoznacznie rozstrzygnąć o przysługiwaniu zawnioskowanego świadczenia (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 7.11.2016 r. sygn. III AUa 927/16). W ocenie Sądu taka sytuacja pozwalała na przyznanie świadczenie zaliczkowo, w kwocie niespornej. Należy zaznaczyć, że organ rentowy pozostaje w błędzie wskazując, że dopiero wyrok wydany przez Sąd Apelacyjny w sprawie III U 329/21 pozwolił na przyznanie odwołującemu prawa do emerytury, zupełnie pomijając okoliczności przedstawione wyżej. To skutkowało uznaniem, że odwołującemu przysługuje prawo do odsetek ustawowych za opóźnienie w wypłacie emerytury od 15.07.2023 r. do dnia wypłaty tego świadczenia.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy, z mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł, jak w punkcie 1. wyroku, a z mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., jak w punkcie 2. wyroku.